

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİNDE İLERİ ARAŞTIRMALAR

Editör: Doç.Dr. Yasemin UZUN

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde İleri Araştırmalar

Editör

Doç. Dr. Yasemin UZUN

yaz
yayınları

2024

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde İleri Araştırmalar

Editör: Doç. Dr. Yasemin UZUN

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-6171-33-6

Aralık 2024 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Wattpad Kitaplarında Olumsuz Değerlere Yönlendiren Davranışlar	1
<i>Zehranur YAZICIOĞLU, Yasemin UZUN</i>	
Dijital Öğrenme Araçlarıyla Fantastik Edebiyat Öğretimi	18
<i>Pınar UZUNOVA, Yasemin UZUN</i>	

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

WATTPAD KİTAPLARINDA OLUMSUZ DEĞERLERE YÖNLENDİREN DAVRANIŞLAR¹

Zehranur YAZICIOĞLU²

Yasemin UZUN³

1. GİRİŞ

Geleneksel okuma ve yazma alışkanlıkları artık dijital ortamlara taşınmış ve bu süreçte yeni okuryazarlık türleri ortaya çıkmıştır. Basılı materyallerle yayılan bilginin günümüzde elektronik ortamda kendi varlığını oluşturması ile ekran okuma da yeni bir okuma türü olarak karşımıza çıkmaktadır. E-okuma, “metin arama ve işaretleme, font boyutunu ayarlayabilme, dipnot oluşturma ve birden fazla kitabı hafızasında saklayabilme” gibi okuyucuya kolaylıklar sağlayan yeni bir okuma biçimidir” (Konuk, 2018: 14). Basılı yayınlardan farklı olarak internette karşımıza çıkan e-kitap, e-dergi, e-gazete gibi içerikler profesyonel ya da amatör kişiler tarafından yazılıp yayınlanabilmektedir. Bu durum da e-yazma diye yeni bir kavramı ortaya çıkarmaktadır.

Dijital ortamların yaygınlaşması sonucu sesli kitap, blog, Wattpad gibi uygulamalar ortaya çıkmıştır. Bu uygulamalardan Wattpad hem okumaya hem de yazmaya yönelik faaliyetlerin gerçekleştirildiği bir alandır. Bir akıllı telefon uygulaması olan Wattpad, hikâye yazma ve yazılanları paylaşarak okurların beğenisine sunma imkânı sağlamaktadır. “Wattpad uygulaması, okuyan ve yazan kullanıcılarına bağımsız ve sınırsız bir okuma, yazma imkânı sunmaktadır. Wattpad kullanıcıları dijital ortamda okuma ve yazma etkinliklerinde bulunarak bu süreçlere aktif şekilde dâhil olmaktadır. Wattpad uygulamasıyla kullanıcılar hem yazma deneyimi kazanırken hem de yazılan kitapları okumaktadır” (Yalçın, 2015: 77).

¹ Bu çalışma “Wattpad Kitaplarının İçerik Bakımından İncelenmesi ve Gençlik Üzerindeki Etkisi” adlı tezden üretilmiştir.

² Yüksek lisans öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, zehranuryazicioglu@windowslive.com, ORCID: 0009-0005-2726-8482.

³ Doç.Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, yaseminuzun@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8995-772X.

Wattpad uygulaması genellikle 10 yaş ve üzerindeki öğrenciler arasında yaygındır. Türkiye bu uygulamanın kullanımında dünyada kullanıcı sayısı bakımından üçüncü sırada yer almaktadır. 3 milyon kullanıcı ve 7 milyon hikâye mevcuttur (Cayhan, 2017: 44). Bu uygulamada yayınlanan anlatılarda bazı olumsuz davranışlar ve zararlı içerikler de yer alabilmektedir. Bu olumsuz içerikler, genç okurlar üzerinde ciddi psikolojik ve sosyal etkiler yaratabilir. Bu çalışmanın amacı Wattpad ürünlerinde yer alan olumsuz değerlere yönlendiren davranışları tespit etmektir. Çalışmada olumsuz değerlere yönlendiren davranışların ne şekilde yansıtıldığı ve bu davranışların okurlar üzerindeki potansiyel etkileri gibi konular incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada öncelikle Wattpad üzerinde yayınlanıp daha sonra basılı kitap haline getirilmiş olan farklı yazarlar tarafından yazılmış 4N1K, 3391 Kilometre, Yabancı: Şahmeran ve Benimle Yan adlı kitaplar içerik olarak incelendiğinden bu yöntem seçilmiştir.

3. BULGULAR

Bu çalışmada seçilen Wattpad kitaplarındaki olumsuz değerler şu şekilde tespit edilmiştir:

Büşra Yılmaz tarafından yazılmış Wattpad'de okunma sayısı 29.9 milyon olan ve daha sonra Epsilon yayınevi tarafından basılı kitap haline getirilen 4N1K adlı kitap daha sonra film ve dizi olarak da ekranlara yansımıştır. Beş yakın arkadaşın hikâyesinin ele alındığı bu kitap lise çağındaki gençlerin hayatını ve dostluklarını anlatmaktadır. Kitapta olumsuz değerlere yönlendiren davranış olarak yalan söylemek, tembelliğe yönelme ve saldırgan davranmaya rastlanmıştır.

Yalan söyleme

Kitapta yalan, yalan söyleme davranışıyla ilgili iki cümleye ulaşılmış ve bu davranış ana karakterin başı sıkıştığı anda o anki durumdan kurtulmak için kullandığı bir yöntem olarak verilmiştir:

“Bizimkiler beni bekliyor, oraya!” diyerek bir yalan uydurdum.” (Yılmaz, 2020: 9).

“Birinin siparişiymiş annelerin en güzeli, hadi çık sen.” diye bir yalan uydurdum hemen.” (Yılmaz, 2020:21).

Tembelliğe yönelme

Kitapta rastlanan bulgulara göre tembellik genellikle okulda, eğitim hayatında verilmiştir:

“Kankalar sıkıntı yok, ben artık dersten atılmaya alıştım. Hatta her gün bir kere atılmazsam duramıyorum. Canım istiyor.” (Yılmaz, 2020:29).

“Öğle arası kantinde ders zili çalmasını beklerken Gökhan ortaya okuldan kaçma fikrini attı. Hepimiz biliyorduk ki, bir kişi o fikri ortaya attığında, ikinci bir emre kadar okulda durma fikri ertesi güne kadar akıllardan çıkarılırdı. Net olarak. Cevap bile vermeden, çantalarımızı alıp okuldan kaçtık.” (Yılmaz, 2020:35).

Saldırganlaşma

Kitapta rastlanan bulgulara göre saldırganlık davranışı genellikle karakterlerin öfke durumunu kontrol altına alamaması ve karşı tarafa şiddet uygulaması üzerinden verilmiştir. Bunun yanı sıra karakterler şiddet uygulamadıkları durumlarda da saldırganlık hallerini kurdukları cümlelerle belli etmişlerdir:

“Gökhan arkadan Barış’a dokundu, Barış kafasını çevirdiği an Sinan ona kafa attı. Harika, işte başlıyoruz...” (Yılmaz, 2020:87).

“Batu’nun tam burnunu hedef alarak, sağlam bir kafa geçirdi çocuğa. Mutlu son...” (Yılmaz, 2020:360).

Beyza Alkoç tarafından yazılmış Wattpad’de okunma sayısı 21.4 milyona ulaşan ve İndigo kitap tarafından basılı hale getirilen 3391 Kilometre kitabı da daha sonra film olarak ekranlara getirilmiştir. Romantik aşk hikâyesi üzerine kurulu olan kitapta tembellik, özgüven eksikliği, ego, öfke, suça teşvik, intihar ve kıskançlık gibi temalara rastlanmıştır. Kitapta bu davranışlara ait bulgular şu şekildedir:

Tembellik

Kitapta tembelliğe dair rastlanan bulgularda ana karakterin derslere karşı olan ilgisizliği, ders sırasında farklı işlerle ilgilenme hali görülmektedir:

“Sıranın altından telefonumu açtım ve Coğrafya hocama göstermeden Whatsapp sayfasına girdim.” (Alkoç, 2020:26).

“Gözlerim telefon ekranında cevap beklediğim sürede Coğrafya hocasının tekrar tekrar “Dağlar denize paralel!” dediğini ve tekrar ‘dağlar... denize...paralel!’ diye eklediğini duydum. Başımı hafifçe kaldırdığımda elleriyle haritayı işaret ettiğini ve anlatmak için çabaladığını gördüm. Gözleri gözlerime değince anladığımı belirtmek için başımı salladım hafifçe. Anlamıştım da zaten, dağlar denize paraleldi işte.” (Alkoç, 2020:30).

Özgüven Eksikliği

Kitapta özgüven eksikliğine dair rastlanan bulgularda ana karakterin kendisini fiziksel olarak beğenmediği, yaşadığı özgüven eksikliği nedeniyle arkadaş edinmekten kaçındığı, asosyallığe yöneldiği görülmüştür:

“Gözlerim aynadaki gözlerimle buluştu. Acaba bir gün beni sevecek mi? diye düşündüm gözlerim gözlerimde. Kendimi bir deprem ardında darmadağınık olmuş bir odaya benzetiyordum, bu dağınıklığı sever miydi bir gün? Öylesine özgüvensizdim ki aynaya her baktığımda moralim bozularak ayrılıyordum aynanın karşısından.” (Alkoç, 2020:56).

Ego

Kitapta egoya dair rastlanan bulgularda ana karakterlerden erkek olanın kız olan karaktere karşı kendini üstün görme, emir verme eğiliminde olduğu görülmüştür. Aynı zamanda erkek karakter kız karaktere karşı bir sahiplenme davranışı içindedir:

“Seni bir gün ayaklarıma getireceğim İzmir. Yaz bunu bir kenara.” (Alkoç, 2020:52).

“.. ‘Pek değil, hiç konuşma.’ Yutkundum. Rica etmiyordu, emrediyordu. Emretmek değil de açık açık yapma diyordu.” (Alkoç, 2020:216).

Öfke

Kitapta öfkeye dair rastlanan bulguda ana karakterin sevdiği kişiye başkasının zarar verilebilme düşüncesiyle yaşadığı duygu durumu görülmektedir. Karakter, hissettiği öfke duygusunun yoğunluğundan dolayı şiddeti dahi çözüm olarak düşünmektedir:

“Sana dokunsalar yanında olamayacağım. Sana zarar verseler ellerini tutamayacağım bu” ... “çocuklarının. Adam kolundan tutup götürmeye kalktı seni, o adamın yüzüne bir yumruk indiremeyecek miyim ben şimdi? Hep böyle mi olacak İzmir? Uzağında, sana zarar gelecek diye kafayı mı yiyeceğim hep?” (Alkoç, 2020:84).

Suç Teşvik

Kitapta suça dair rastlanan bulgular ana karakterin arabayla bir adama çarpması sonucu adamın ölmesi ve ana karakterin ailesinin bu durumu örtbas etmesine aittir. Ana karakter bu durumun vicdan azabını yaşamakta fakat ailesini ve kendisini korumak adına kazayı gizlemektedir:

“Adama çarptım. Araba öyle bir çarptı ki adamı ezip duvara girdim. Yaşama ihtimali yoktu. Bu çok belliydi. ‘Ege...’ dedim şok içinde, ‘Öldü mü?’ ‘Öldü.’ dedi mahvolmuş bir sesle. ‘Ben birini öldürdüm.’ ” (Alkoç, 2020:173).

“Ailem ve babamın arkadaşları dışında kimse bilmiyor. Bir vur kaç kazası olduğu düşünülüyor. Adamın ailesi hala katil arıyor. Tabii babam her şeyi temizlediği için bulma imkanları çok düşük.” (Alkoç, 2020:218).

İntihar

Kitapta intihara dair rastlanan bulgularda ana karakterin yaşadığı olaylardan dolayı çektiği vicdan azabıyla intihar etmeyi düşünmesi fakat intihar etmeye cesaret edememesi görülmektedir:

“Kendimi öldürecek cesaretim yoktu. Ben de sendeki beni öldüreyim dedim. Ama kendimi öldürsem daha kolay olurmuş İzmir.” (Alkoç, 2020:199).

Kıskançlık

Kitapta kıskançlığa ait rastlanan bulgular ana karakterlerin birbirlerine karşı duydukları sevgi ve uzak mesafe ilişkisi nedeniyle yaşadıkları duygu durumu olarak görülmektedir. Karakterler kıskançlık duygusundan rahatsız olmamakta aksine bu durumdan hoşlanmaktadır:

“Saydıklarımın fotoğraflarını beğenme. Tabii, sana karışamam. Ama beğenmezsen sevinirim. Gülme İzmir, gülmeyi kes! Neredeyse kahkaha atacağım kıskanılmaktan duyduğum keyiften!” (Alkoç, 2020:307).

Öznur Yıldırım tarafından yazılmış Yabancı: Şahmeran adlı kitap Wattpad’de 133 milyon okunma sayısına ulaşmış ve Pegasus yayınları tarafından basılı kitap haline getirilmiştir. Romantik dram hikâyesi olan kitapta özgüven eksikliği, zalimlik, otorite ve şiddete rastlanılmıştır. Bu davranışlara ait bulgular şu şekildedir:

Özgüven Eksikliği

Kitapta özgüven eksikliğine dair rastlanan bulgularda ana karakterin insanlarla iletişim kurmaktan kaçındığı, kendisinin başkaları tarafından sevilemeyeceğini düşünmesi gibi durumlar görülmektedir. Karakter kendisine baktığında değersiz, acılar içinde bir kişi gördüğünü düşünüp bunu hayatına yansıtmış, özgüven eksikliğinin getirdiği asosyallik ile insanlardan uzaklaşmayı tercih etmiştir:

“Çoğu zaman ortadan kaybolmak, görünmez olmak istiyordum çünkü göz önünde olduğumda değer verilen bir insan olmaktan çok kullanılan bir nesneye dönüşüyordum. (Yıldırım, 2016:43).

“Ben o umursamaz, sert ve genellikle insanların yaklaşmak istemediği kızdım; her ne kadar umursamaz, sert ve insanlara nefret besleyen biri olmasam da.” (Yıldırım, 2016:45).

“Çok mu hevesli görünmüştüm? Yapmacık mı duruyordum acaba? Doğal halimle etkilemeye çalışsam duvarlarım bana pek yardımcı olmazdı. Sanırım beni asıl halimle kolay kolay seven de çıkmazdı.” (Yıldırım, 2016:127).

Zalimlik

Kitapta zalimlik temasında rastlanan bulgularda iki ana karakter arasındaki konuşmalar yer almaktadır. Bu konuşmalardan erkek ana karakterin kız ana karakterini öldürmek isteyecek, onun ölümünü düşünmekten zevk alacak kadar zalim olduğu görülmektedir. Bulgular zalimlik davranışının insana “acımasızca” yaklaşmasını yansıtmaktadır:

“Kaçışın yok, dedi tehlikeli bir sesle. Beni tanımıyorsun bile. Daha ilk günden beni sinirlendirmemeye bak. İnan bana umurumda bile değilsin. Canını yakarım, hem de çok yakarım.” (Yıldırım, 2016:44).

“Eğer yine kaçmak gibi bir işe kalkışırsan ya da fırsattan istifade polise falan gidersen sadece aileni değil, şu ana kadar tanıdığın herkesi ölmüş bil. Anladın mı?” (Yıldırım, 2016:229).

Otorite

Kitapta otoriteye dair rastlanan bulgularda ana karakterlerden erkek olanın kız karakter üzerinde bir baskı kurduğu, onunla sürekli emir kipiyle konuştuğu ve ‘benimsin’ gibi cümleler söyleyerek onun boyun eğmesini beklediği görülmektedir. Bu söylemler çoğu zaman cinsel şiddet de içermektedir:

“Öldürecek yürek yok demek... dedi normal bir sesle. Sana öyle şeyler yaparım ki yüreğim var mıymış yok muymuş o zaman anlarsın.” (Yıldırım, 2016:59).

“Ediz cüzdanını çıkardı ve önüme bir ellilik koydu. Neler olacak zamanla göreceğiz. Ve sen. Şuradan bize tost ve çay al. Kaşlarımı çatarak, ‘Kölen mi var burada?’ diye sordum. Evet, ne istersem yapacağına dair söz veren bir kölem var. Tost sıcak olsun, çayın şekerlerini de yanında getir.” (Yıldırım, 2016:116).

Şiddet

Kitapta şiddete dair rastlanan bulgularda şiddetin fiziksel, psikolojik ve cinsel hali görülmektedir. Ana karakterin babası tarafından gördüğü fiziksel şiddet, sokakta tanımadığı erkekler tarafından gördüğü cinsel şiddet ve diğer ana karakterin başkalarına uyguladığı veya uygulamaya çalıştığı fiziksel şiddet şekilleri yer almaktadır:

“Tam telefona uzanmıştım ki çocuk telefonu yukarı kaldırdı, anlamayan gözlerle ona baktığımda alaycı alaycı yüzüme baktığını gördüm. Ne gerek var canım polise?”, dedi bileğimi kavrarken. Biz seni koruruz. Hem ne bu hal, üşümüşsündür. Isıtalım mı seni? Bırak beni yoksa avazım çıktığı kadar bağırırım, diye bir tehdit savurdum. Ama hiç şansım yoktu. Güçlü elleri daha sıkı kavradı bileğimi ve beni grubun ortasına doğru çekti. Biz seni bağırtırız, dedi iğrenç bir sesle.” (Yıldırım, 2016:144).

“Utandığımdan değil ama çevremdeki insanların ailem hakkında bir şeyler çözmesini pek istemem. Belki de utandığımdandır. Çünkü her kız çocuğu, babası tarafından ayağındaki botlarla tekmelenmez.” (Yıldırım, 2016:191).

“Ediz gözlerini kapatıp bir süre bekledi, ardından adamın boynundan bıçağı çekti ve yakasından tuttuğu gibi yanındaki duvara çarpıp bıçağı bacağına sapladı.” (Yıldırım, 2016:348).

Beyza Özaydın tarafından yazılmış ve Wattpad’de 152 milyon okunma sayısına ulaşmış olan Benimle Yan adlı kitap daha sonra Epsilon yayınevi tarafından basılı kitap haline getirilmiştir. Romantik aşk hikâyesi olan bu kitapta tembellik, ego, saldırganlık ve intikam temalarına rastlanılmıştır. Bu davranışlara ait bulgular şu şekildedir:

Tembellik

Tembelliğin bulgularda eğitime, okula ve sınavlara yönelik olduğu görülmektedir. Bulgulara göre ana karakter derslere karşı ilgisiz ve isteksiz davranışlarda bulunmaktadır:

“Okulun önüne geldiğimizde arabadaki üçlü olarak ağzımız açık halde okulun bahçesine baktık. Normalde tören olurdu. Bu dönem daha çok çalışacağınıza eminim, falan filanlı konuşmalar. Ama bu okulda öyle bir şey göremiyordum. Not: Hiçbir dönem daha çok çalışmadık.” (Özaydın, 2020:20).

“Puanımdan kıırmışmış. Ananın porselen takımı mı o kırdığın not? Allah Allah ya. Çözmüyorum lan bin soru. Son Lisesi’nde kime o kadar soru çözdürebileceksin merak ettim yani.” (Özaydın, 2020:72).

“Birkaç haftaya üçüncü sınavlar başlayacaktı ve ben ne yapıyordum? Oturmuş Esra Erol namıyla iki tane aptalın aralarını yapmaya çalışıyordum.

Tamam, aralarını yapmaya çalışmasam da sınavlarla ilgilenmeyecektim ama hiç değilse şimdi bahanem vardı.” (Özaydın, 2020:363).

Ego

Kitapta egoya dair rastlanan bulgularda ana karakterlerden erkek olanın kız olana karşı davranışları görülmektedir. Karakter, özgüveninin kendisinde oluşturduğu cesaretle karşısındakine karşı bir baskı kurmakta, üstünlük taslamaktadır. Egonun insanda yarattığı olumsuz davranışlara örnek söz konusudur:

“Sınıftan çıktığımızda Ayaz’a döndüm Nereye? Ben kapalı basketbol sahasında sigara içeceğim. Sen de yanımda laf sokmadan uslu uslu duracaksın.” (Özaydın, 2020:53).

Saldırganlık

Kitapta saldırganlığa dair rastlanan bulgularda ana karakterin başkalarına karşı hem fiziksel olarak saldırgan davranışlar gösterdiği hem de düşünce olarak sürekli bir saldırganlık eğilimi gösterdiği görülmektedir. Karakter problemlerini çoğunlukla şiddet ile çözmekte ya da şiddet ile çözebileceğini düşünmektedir.

“Dışarıdan sesler gelince cevabımı çok iyi almıştım. Yine birini yumruklamakla meşguldü.” (Özaydın, 2020:80).

“Ben nereden tanıştıklarını düşünürken Ayaz, “Sen de kendine yeni bir burun almalısın,” dediğinde çocuk da ben de kaşlarımızı kaldırdık, “Neden?” Ayaz yine güldü ve “Bunun için,” deyip çocuğa kafa attı.” (Özaydın, 2020:130).

“Her eğildiğinde, her hareket ettiğinde birini yumruklamak zorunda kalmam umurunda değil. Geceyi zehir etmemi istiyorsan sen bilirsin.” (Özaydın, 2020:449).

İntikam

Kitapta intikama dair rastlanan bulgu ana karakter ve baş düşmanı arasında geçen bir konuşmaya aittir. Ana karakterin de düşmanının da intikam duygusu ile hareket ederek birbirlerinin canını yakma çabasına girdiği bir durum söz konusudur. Karakterler birbirlerine aralarındaki problemi bu şekilde çözebileceklerini düşünerek hareket etmektedir:

“Çek tetiği Egemen. Aksi halde o silahla ne yapacağımı biliyorsun. Yüzündeki sırtışı silindi. Tek kurşunda bu işi bitireceğimi mi düşünüyorsun ciddi? Masal’ın ölüsünün fotoğraflarını gördüğündeki yüz ifadeni görmeden seni öldüreceğimi mi düşünüyorsun?” (Özaydın, 2020:331).

4. SONUÇ

Wattpad’de yayınlanıp oldukça fazla okunma sayısına ulaşan ve daha sonra basılı kitap haline getirilen 4N1K, 3391 Kilometre, Yabancı: Şahmeran, Benimle Yan adlı kitapların incelemesi sonucunda kitaplarda yer alan olumsuz değerlere yönlendiren davranışlara yönelik elde edilen veriler şu şekildedir:

4N1K, 3391 Kilometre ve Benimle Yan adlı kitaplarda ortak olarak görülen davranış ‘tembellik’ olmuştur. Lise ve üniversite çağındaki gençlerin anlatılarına yer veren bu kitaplarda gençlerin eğitim hayatına karşı isteksizliği, herhangi bir gelecek kaygısı ya da meslek hayali taşımaması gibi durumlar söz konusudur. Anlatılarda yer alan karakterler sınavlara çalışmak, dersi dinlemek yerine kopya çekmeye ya da sadece çalışıyormuş, dersi dinliyormuş gibi yapmaya sığınmaktadır. Genel anlamda bu anlatılarda okul ve eğitim hayatı üzerinde fazla durulmamış; üç kitapta da okul gençler için sadece bir buluşma yeri olarak verilmiştir. Bu anlatıların özellikle gençler tarafından okunduğu düşünülürse hikâyedeki karakterlerin eğitimle ilgili tembellik ve ilgisizlik gibi davranışlarının mizahi bir dille ele alınması, okulun sadece bir buluşma alanı gibi sunulması gibi durumlar anlatıları okuyan gençlerin derslere karşı olan motivasyonlarını olumsuz etkileyebilir.

3391 Kilometre ve Yabancı: Şahmeran adlı kitaplarda ortak olarak ‘özgüven eksikliği’ görülmüştür. Her iki kitapta da ana karakterlerde kendini fiziksel ve kişisel olarak beğenmeme durumu söz konusudur. Karakterler bu durumla birlikte kendilerini hayatta kısıtlamış, arkadaş edinmekten, insanlardan kaçmaya başlamış ve hatta insanlara karşı duvar örmüşlerdir. Karakterler yaşadıkları özgüven eksikliği ile kendilerini beğenmediklerinden insanların da onları beğenmeyeceğini ve kimse tarafından sevilemeyeceklerini düşünmekte, bu yüzden de asosyallığe sığınmaktadır. Psikolojik olarak bu durumda olan karakterler yine de hayatlarında bir şekilde arkadaş edinmiş, âşık olmuş ve hayallerini gerçekleştirmiştir. Karakterlerin yaşadığı bu özgüven eksikliği, yalnızlık ve asosyal davranışlar, genç okurları olumsuz yönde etkileyebilir; kendilerini bu karakterlerle özdeşleştiren bireyler, kendi sosyal becerilerini geliştirmekte zorlanabilir.

Özellikle 3391 Kilometre kitabında ana karakter oldukça asosyal biriyken internet ortamı üzerinden kendisinden uzak mesafede yaşayan biriyle tanışarak âşık olmuş, onunla birlikte hayatını yeniden şekillendirmiştir. Bu durum genç okurlar açısından oldukça tehlikeli olabilir. Günümüz teknolojisiyle internet ortamında tanıştığı insanlar ile iletişim kurup bu iletişimi ileri seviyeye taşımak isteyen kişiler için bu durum normalleştirilmektedir. İnternet ortamında tanışılan herkesin hikâyede verildiği gibi iyi bir insan olmayacağı kesin olduğundan hayal dünyası oldukça geniş olan gençler için bu durum sadece güzel bir aşk hikâyesi olarak görülecek ve yaşanan aşk hikâyesine özenilecektir.

Benimle Yan ve 3391 Kilometre adlı kitaplarda baskın olarak ‘ego’ görülmüştür. Kitaplarda görülen bu ego durumu ana karakterlerden erkek olanın kız olan karakter üstünde kurduğu baskı ve sahiplenme ile ilgilidir. Erkek karakterler karşısındaki kıza karşı emir kipi ile konuşarak istediklerini yaptırma ve kızın isteklerini önemsememe eğilimindedir. Bu durumda erkek karakterin kendisini herkesin ve her şeyin üstünde görme durumu söz konusudur. Wattpad anlatılarında erkek karakterlerin genellikle egonun getirdiği sahiplenici ve korumacı tavırlarla betimlenmesi, platformun en önemli özelliklerinden biridir.

Genç okurlar bu karakterlere ve davranışlarına oldukça ilgi duyduğundan anlatılarda bu davranışlar için gösterilen normalleştirme hali tehlike arz etmektedir. Özellikle genç kızların hoşuna giden bu karakterler onlar için idealize edilmiş bir romantizm faktörü haline gelebilmekte, hayal güçlerini yanlış yönde etkilemektedir. Bir kadının bireyselliğini göz ardı eden, onun hayatını kontrol altına almaya çalışan erkek karakterler ve toksik ilişkilerin romantize edilmesine sebep olan bu davranışlar sağlıklı ilişkiler için zararlı bir model sunabilmektedir. Bu yüzden bu kitaplarda yer alan ego altında gösterilen davranışların genç okura romantik olarak sunulması, okurların ilişkilere dair algılarını yanlış yönde şekillendirebilir.

4N1K ve Benimle Yan adlı kitaplarda ortak olarak ‘saldırganlık’ davranışı görülmüştür. Bulgular Wattpad anlatılarında saldırganlık davranışının ne kadar yaygın olduğuna ve bu davranışın nasıl işlendiğine dair örnekler sunmaktadır. Anlatılarda yer alan ana karakterler şiddeti problem çözme aracı olarak kullanan, düşünce düzeylerinde saldırganlık eğilimi gösteren ya da tehditkâr bir dil kullanmayı tercih eden yapıdadır.

Benimle Yan kitabında fiziksel saldırı, kafa atma gibi agresif davranışlar detaylı şekilde betimlenerek ana karakterin öfke kontrolünü sağlamakta yaşadığı problemler gözler önüne serilmiştir. Kıskançlık gibi durumlarda da saldırganlığa başvuran ya da bunu sözlerine yansıtan ana karakterin, bu davranışı bir düşünce yapısı olarak da benimsediği görülmektedir. Bu durum, okurun karakterle özdeşleşme ihtimalinde şiddetin günlük hayatta da normal bir problem çözme yöntemi olarak algılanması riskini arttırabilir. Hikâye boyunca zaman zaman bu davranışların hoş görülmesi veya kahramanca bir eylem gibi sunulması, okur açısından şiddeti duygusallaştırma, masumlaştırma tehlikesini taşımaktadır.

4N1K kitabında görülen saldırganlık davranışı bulgularında ise karakterlerin fiziksel şiddete başvurusu veya tehditkâr bir dil kullanması hem bireysel çatışmaları hem de ilişkilerdeki gerilimleri çözme yöntemi olarak sunulmaktadır. Karakterlerin, saldırganlıklarını mizahla veya kahramanlıkla ilişkilendiren ifadelerle destekleyen bu tür davranışları, aynı şekilde okurlar arasında şiddetin normalleşmesi riskini taşımaktadır. Ayrıca, şiddetin sıradanlaştırılması veya haklı bir tepki olarak resmedilmesi, bu tür eylemlerin gerçek hayatta tolere edilmesine yol açabilir. Bu bağlamda, bu tür eserlerin sosyal etkileri ve okuyucu üzerindeki potansiyel olumsuz etkileri dikkatle ele alınmalıdır.

İncelenen kitaplarda ortak olarak görülen olumsuz değere yönlendiren davranışların dışında ortak olmayan davranışlar da vardır. Bu davranışlar ‘yalan, öfke, suça teşvik, intihar, kıskançlık, zalimlik, otorite, şiddet, intikam’ olmuştur.

4N1K kitabında görülen yalan söyleme davranışı ana karakterin bu davranışı bir sorun çözme stratejisi olarak sıkça kullandığını göstermektedir. Karakterin, başı sıkıştığında durumu kurtarmak için spontane yalanlara başvurusu, dürüstlük kavramının hikâye boyunca nasıl ele alındığını sorgulatmaktadır. Bu tür davranışların hikâye içerisinde normalleştirilmesi, özellikle genç okurlar için yalan söylemenin önemsiz veya geçerli bir çözüm yöntemi olduğu algısını yaratabilir. Ancak bu durum, yalan söylemenin sonuçlarının işlenme biçimine bağlı olarak okuru farklı şekillerde etkileyebilir.

3391 Kilometre kitabında öfkeye dair görülen bulgu ana karakterin sevdiği kişiye başkası tarafından zarar verilmesi halinde hissettiği yoğun öfke ve beraberinde gelen şiddet eğilimini ortaya koymaktadır. Karakter, sevdiğini koruma içgüdüğü ile yaşadığı durumda öfkelenerek şiddeti bir çözüm yolu olarak

görmektedir. Bu durumda öfkenin insandaki etkileri ortaya koyulurken aynı zamanda sevdiğini koruma dürtüsüyle hareket eden karakter okura karşı duygusal gösterilerek şiddetin de aynı şekilde masumlaştırılıp normalleştirilmesine neden olabilir.

3391 Kilometre kitabında görülen suça teşvik davranışına dair bulgularda ana karakterin bir insana zarar vermesi ve bu durumu gizleyerek süreç içerisinde yaşadığı vicdan azabı yer almaktadır. Ancak yaşanan vicdan azabının yanı sıra karakterin başına gelenleri ailesinin örtbas etmek için yasa dışı yöntemlere başvurması görülmektedir. Bu durum okura aslında insanların elindeki güç ve toplum tarafından tanınan bir aile olunması sayesinde işlenen suçun nasıl gizlenebileceğini göstermektedir. Hikâyede asıl olarak karakterin işlediği suçla birlikte yaşadığı vicdan azabı vurgulanırken aynı zamanda ailesinin gücünü kullanarak adaletten kaçması okura toplumsal ve ahlaki açıdan olumsuz mesajlar vermektedir. Hatta anlatının ilerleyen kısımlarında suçtan da vicdan azabından da bahsedilmemekte, bu durum adeta yok sayılmaktadır. Bu da okur için aslında suçun o kadar da önemli olmadığını, unutulup gidebileceğini göstermektedir.

3391 Kilometre kitabında suça teşvik davranışıyla bağlantılı olan intihara dair bulgular ana karakterin yaşadığı vicdan azabının, onun intiharı bir çıkış yolu olarak düşünmesine yol açtığını ancak bu eylemi gerçekleştirme cesaretini bulamadığını ortaya koymaktadır. Karakter, kendi içerisinde yaşadığı sıkıntıları ifade ederken, yaşadığı acının derinliği ve anlatının bir aşk teması üzerine kurulu olması okuru empatiye yönlendirmektedir. İntihar düşüncesi karakterin psikolojik durumunu anlamak açısından önemli bir nokta olsa da bu tür konuların işleniş biçimi son derece hassas bir yaklaşım gerektirir. Hikâyede intihar gibi ciddi bir davranışın tıpkı diğer davranışlarda olduğu gibi masumlaştırılarak verilmesi, karakterin sevgilisi sayesinde ayakta durması ve intihar etmekten vazgeçmesi okur açısından sorun teşkil edebilir. Çünkü okur bu düşüncelerle sınındığı takdirde kendisini ayakta tutmak için bir sevgiliye ya da bir dosta vb. ihtiyaç duyabilir.

3391 Kilometre kitabında son olarak görülen davranış kıskançlıktır. Kıskançlık ana karakterler arasındaki sevgi ve bağlılığın bir ifadesi olarak görülmektedir. Karakterlerin uzak mesafe ilişkisi içinde olmalarından kaynaklanan güvensizlik ya da endişelerin yerine, kıskançlığın ortaya çıkması ve bunun onları rahatsız etmekten çok mutlu ettiği, bu durumun ilişkiyi canlı tuttuğunu düşündükleri görülmektedir. Hikâyede kıskançlık tamamen masum

bir davranış olarak verilmiş, öyle ki kız karakterin kıskanılmaktan hoşlandığı, bu durumdan memnun olduğu yansıtılmıştır. Ancak kıskançlığın bu şekilde olumlu bir davranış olarak sunulması, okurlar arasında bu durumun sağlıklı bir ilişkinin parçası olduğu algısını yaratabilir. Bu yaklaşım, kıskançlığın ilişkilerde yaratabileceği problemlerin ve toksikliğin göz ardı edilmesine neden olabilir.

Yabancı: Şahmeran kitabında ulaşılan zalimlik davranışına ait bulgularda ana karakterin zalimlik davranışını yoğun bir şekilde sergilediği görülmüştür. Hikâye boyunca erkek ana karakterin kız olan ana karaktere karşı kullandığı tehditkâr dil, şiddet tehditleri ya da öldürme eğilimi göstermesi ve bu durumundan zevk alması gibi durumlar verilmiştir. Öte yandan erkek ana karakter kadın karakterin üstünde sürekli bir psikolojik baskı kurarak güç gösterisi sergilemiştir. Yani kitapta zalimlik davranışı hem fiziksel şiddet hem de psikolojik şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Kitabın okur için tehlikeli olan kısmı ise kadın ana karakterin bu kadar psikolojik baskı, tehdit ve kaba davranışa rağmen erkeğe âşık olmasıdır. Çünkü bir noktadan sonra kız bu davranışlara alışmış ve erkeğin davranışları okura normal bir durum gibi yansıtılmış; erkek zalimliğinin karşısında ceza almak ya da sorgulanmak yerine âşık olunarak ödüllendirilmiştir. Bu durum da okurun gerçek hayatta başına gelebilecek herhangi bir baskıyı, şiddeti, tehdidi normalleştirmesine ve tıpkı kadın karakter gibi bu duruma alışmasına neden olabilir.

Yabancı: Şahmeran kitabında bir diğer normalleştirilen davranış ise erkek ana karakterin kız olan üzerinde kurduğu ‘otorite’ olmuştur. Bulgularda görüldüğü üzere erkek karakterin kadın karakter üzerinde sistematik bir şekilde otorite kurma çabası ve bu çabayla birlikte gelen toksik bir ilişki vardır. Erkek karakterin sürekli emir kipiyle konuşması, “benimsin” gibi sahiplenici ve baskıcı ifadeler kullanması, fiziksel ve duygusal manipülasyon uygulayarak karşı tarafı boyun eğmeye zorlaması, otoriteyi toksik bir şekilde kullanma biçimini yansıtmaktadır. “Benimle olmanı istiyorsam benimlesin” gibi ifadeler, kadının bireysel iradesinin önemsenmediğini ve tamamen erkeğin kararlarına tabi tutulduğunu göstermektedir. Örneğin, yalnızca kendisinin hakaret edebileceği, zarar verebileceği veya duygusal olarak etkileyebileceğini söylemesi, aralarında bir tür mülkiyet ilişkisi yaratmaktadır. Bu mülkiyet anlayışı, kadının bireysel kimliğini ve özgürlüğünü ortadan kaldırarak onu tamamen erkek karakterin isteklerine bağımlı bir hale getirme çabasıdır.

Hikâyede vurgulanan bu tür bir otorite ilişkisi, sağlıklı bir ilişkinin ve erkeğin kadın üzerinde gösterdiği güç gösterisinin bir yansımasıdır. Toplumda da görülen kadının bu durum karşısında hissettiği çaresizlik, kadınların maruz kaldığı baskıcı ve sahiplenici davranışlara dikkat çekmektedir. Ancak işlenen konu bireysel bir problemin yanı sıra toplumsal bir konuya da değinirken hikâyede yansıtılma şekli oldukça yanlıştır. Çünkü anlatının herhangi bir noktasında erkek karakterin kurduğu otorite ile ilgili bir çözüm yolu bulunmamış ya da bu davranışların yanlılığı üzerinde durulmamıştır. Yazar tıpkı zalimlik davranışında olduğu gibi otoritede de bu davranışı normalleştirerek hikâyeyi sonlandırmıştır. Okurun kitaptan etkilenip bu tür davranışlara karşı bir tutum geliştireceği düşünülürse gösterilen davranış için bir farkındalık kazandırılabilir, okura olumlu yönde bir mesaj verilebilirdi.

Yabancı: Şahmeran kitabında görülen son davranış ise şiddet olmuştur. Kitapta şiddetin fiziksel, psikolojik ve cinsel hali görülmekte; karakterlerin yaşadığı travmalar ile birlikte işlenmektedir. Karakterin çocukluğunda babası tarafından şiddet görmesi çocukluk travmalarını ve bu travmaların büyüdüğünde onu etkileme biçimini anlatmaktadır. Psikolojik şiddet ise kadın ana karakterin yine babasından gördüğü şiddet ve erkek ana karakter tarafından gördüğü şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki durumda da kadın karakter yaşadığı bu psikolojik şiddet ile birlikte özgüveninde bir zedelenme yaşamaktadır.

Cinsel şiddet ise hikâyede sokakta karşılaşılan yabancı erkeklerin taciz davranışlarıyla temsil edilmektedir. Karakterin, fiziksel gücüyle tehdit edilmesi cinsel şiddetin güce bağlı gerçekleştiğini yansıtmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadının hayatta yaşadığı güvenlik sorunu gibi önemli meselelere dikkat çekmektedir. Bu tür şiddet davranışlarının hikâyede ele alınışı, okuru yalnızca şiddetin bireysel boyutlarını değil, aynı zamanda toplumsal düzeydeki nedenlerini ve sonuçlarını sorgulamaya teşvik etse de hikâyede işleniş şekli oldukça önemlidir. Bu yüzden hikâyede görülen şiddet davranışlarının bir dram halinde verilmesine rağmen üstü kapalı şekilde işlenmesi ve kadın ana karakterin kendisine psikolojik şiddet uygulayan bir adama âşık olması özellikle genç okurlar açısından oldukça tehlikelidir.

Kitaplardan ulaşılan son bulgu ise ‘intikam’ olmuştur. Benimle Yan kitabında rastlanan bu bulgu ana karakter ve baş düşmanı arasında geçen bir diyalog üzerinden verilmiştir. Diyaloğa göre karakterler intikamı bir problem çözme şekli olarak görmek, birbirlerine fiziksel ya da psikolojik olarak zarar

vererek aralarındaki sorunu halletmek istemektedir. Sonuç olarak intikam, karakterlerin bir güç mücadelesine dönüşen bir unsur olarak öne çıkmaktadır. İntikam, kişisel bir adalet arayışından çok, kin ve öfke temelli bir çatışmayı körüklemekte, bireyleri bir çözüme değil, daha fazla yıkıma sürüklemektedir.

Sonuç olarak, Wattpad’de ve bu gibi uygulamalarda yayınlanan anlatılar, geniş kitlelere ulaşarak özellikle gençler üzerinde güçlü bir etki yaratma potansiyeline sahiptir. Çalışmada incelenen 4N1K, 3391 Kilometre, Yabancı: Şahmeran ve Benimle Yan adlı kitaplar, Wattpad’in popüler ürünleri olarak günümüz gençlerinin okumaya ve yazmaya dair alışkanlıklarını şekillendirmekte ve bu süreçte hem olumlu hem de olumsuz mesajlar iletmektedir. Ancak bu tür anlatılarda sıkça karşılaşılan ‘tembellik, özgüven eksikliği, ego, saldırganlık, yalan, öfke, suça teşvik, intihar, kıskançlık, zalimlik, otorite, şiddet ve intikam’ gibi gençleri olumsuz değerlere yönlendirecek davranışların normalleştirilmesi ya da masumlaştırılması, genç okurlar üzerinde zararlı etkiler yaratarak onların hayata, insan ilişkilerine ve birçok şeye bakış açısını etkileyerek yanlış seçimler yapmalarına neden olabilir.

KAYNAKÇA

Alkoç, B. (2020). 3391 Kilometre. İstanbul: İndigo Yayın.

Cayhan, C. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Wattpad Uygulaması Kullanımı İle Okuma Ve Yazma Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Konuk, S. (2018). Gençlerin Okuma ve Yazma Alışkanlıklarındaki Değişimlerin İncelenmesi. SDU International Journal of Educational Studies, 5(2), 13-32.

Özaydın, B. (2020). Benimle Yan. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Yalçın, Z. S. (2015). Okuma Kültürü Oluşturmada Gençlik Ve Edebiyat. II. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, İstanbul: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarları Birliği.

Yılmaz, B. (2020). 4N1K. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Yıldırım, Ö. (2016). Yabancı: Şahmeran. İstanbul: Pegasus Yayınları.

<https://www.wattpad.com/1648527-what-is-wattpad> 20.11.2024 tarihinde erişim sağlandı.

<https://company.wattpad.com/> 20.11.2024 tarihinde erişim sağlandı.

<https://company.wattpad.com/press> 20.11.2024 tarihinde erişim sağlandı.

DİJİTAL ÖĞRENME ARAÇLARIYLA FANTASTİK EDEBİYAT ÖĞRETİMİ

Pınar UZUNOVA¹

Yasemin UZUN²

1. GİRİŞ

Dijitalleşme, teknolojik gelişmelerin hız kazandığı 21. yüzyılda eğitimin önemli bir parçası haline gelmiştir. Değişen dünya koşullarında değişime uyum sağlamak adına eğitimin teknolojiden faydalanılarak zenginleştirilmesi, öğretilecek konuların dijitale aktarılmasını gerektirmektedir. Bu sayede öğrencinin güncel bilgiye hızla ulaşarak küresel bağlantılar kurmasına, farklı öğrenme duyularına hitap etmesine, etkileşiminin artmasına ve hızlı geri bildirim almasına olanak tanınmaktadır.

21. yüzyıldan itibaren yeni nesillerden; gelenek ve değerlerin korunması, vatandaşlık bilinci ve seri üretim yerine bilgiyi üretme ve farklı alanlara transfer etme, dijital teknolojileri aktif kullanma, problem çözme, veriyi üretme, işleme ve kullanma gibi üst düzey beceriler talep edilmektedir. Okul, defter, sıra, kitap, tahta ve masa ile yapılan geleneksel eğitim ortamında bilişim ve yazılım teknolojilerini kullanma bu bağlamda önemli hale gelmiştir. Teknoloji araçları ve internetin yaygınlaşmasıyla eğitimde akıllı tahta, tablet, telefon, internet, çevrimiçi öğrenme, bloglar, e-kitap ve benzetim araçları, web tabanlı öğrenme, e-konferans, e-öğrenme ve e-değerlendirme vb. uygulamalara yönelik yatırımlar artmaktadır (Uçak ve Erdem, 2020). Zira yenilenen dünya düzeninin yenilenen bir eğitimi mecburi kıldığı bir sistemin içerisinde eğitimcilerin gerek birbiriyle gerek öğrencilerle hızlı etkileşim ve iş birliği sağlayabildiği bir ortam ancak teknolojik olanaklardan yararlanmayla mümkün hale gelebilmektedir. Bu bakımdan küreselleşme sürecinde uyumu yakalamayı ve dünya vatandaşı yetiştirebilmeyi esas alan ve öğrenme sürecinin kalitesini artırmayı hedefleyen bir eğitim modeli, dijital unsurların ön plana çıkarıldığı bir öğrenme ortamıyla sağlanmaktadır.

¹ Yüksek lisans öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, pinaruzunova@gmail.com, ORCID: 0009-0005-8527-1866.

² Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, yaseminuzun@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8995-772X.

Eğitimde dijitalleşme sürecinin başlamasıyla “okullarda yer alan yeni teknolojik aletler ve sınıf içindeki etkinliklerde kullanılan yeni teknolojik uygulamalar hem okul içinde hem de okul dışındaki öğrenme ortamlarına yansımıştır. Böylece öğrenme yöntemlerinde de bir değişim yaşanmış, geleneksel öğrenme yöntemleri yerini dijital öğrenme yöntemlerine bırakmıştır” (Yüce, 20023: 28).

Dijital öğrenme ortamında öğrenci de aktif katılımı ile merkeze alınmıştır. 2005 yılında uygulanmaya başlayan yapılandırmacı yaklaşım ekseninde yetiştirilmek istenen öğrenci tipi üst düzey becerilere sahip olarak tanımlanmaktadır. Bu anlayış doğrultusunda öğrenme ortamları da öğrenciyi etkin hale getirecek şekilde yaratıcı drama, eğitici drama, eğitsel oyun, istasyon, vb. tekniklerin uygulanmasına imkân sunan, aktif katılımın gerçekleştiği, özgürce harekete imkân tanıyacak şekilde düzenlenmelidir. Sınıflar araştırma ve uygulama yapmaya göre planlanmalı, mobil cihaz ve kitaplarla donatılmalı ve her sınıfa internet erişimi sağlanmalıdır.

Bu yaklaşım çerçevesinde oluşturulan öğrenme ortamları atölyeler, zenginleştirilmiş kütüphaneler, aktif öğrenme sınıfları ve modern laboratuvarlar olarak tanımlanabilir (Çiftçi, Sağlam, Yayla 2021). 21. Yüzyıl becerilerine sahip bireyler yetiştirmek için öğrenme ortamlarına içerik, teknolojik araçlar ve becerileri içeren üç boyutlu teknoloji entegre edilmelidir.

Bu dijitalleşme sürecinde ders kitapları da elektronik ortamda kullanıma yönelik e kitap şeklinde de hazırlanmıştır. Ancak dijitalleştirilmiş öğrenme ortamında metin içeriğinin, PDF şeklinde, sadece teknolojik araçlarla sunumu etkili öğretimde çok büyük fark yaratmayacaktır. Ses, video, animasyon, şekil, grafik ve hiper bağlantıyla zenginleşen içeriğin teknoloji araçları ile beceri gelişimini destekleyici etkinlik temelli sunumu ancak beklenen niteliği sağlayabilir (Hamarat, 2019).

Dijitalleşme, hayal gücüyle oluşturulmuş unsurların görselleştirilmesine ve öğrencilerin zihinlerinde yeni şemalar oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Edebiyat öğretiminde özellikle fantastik türlerde bu görselleştirmeye daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Fantastik yazın ile öğrenciler hayal güçlerini ve yaratıcı yazma becerilerini geliştirebilmektedir.

Peri masalları ve sinema ile geniş bir dinleyici ve izleyici kitlesine ulaşan fantastik, son zamanlarda gençlerin en çok tercih edilen türlerden biri haline gelmiştir. Yabancı fantastik yazın okumaları günümüzde yerli fantastik yazına doğru kaymıştır. Bu alanda da Barış Müstecaplıoğlu eserleriyle dikkat çekmektedir. Müstecaplıoğlu özellikle ortaöğretim okullarında yazar-okur buluşmasına en çok katkı sağlayan yazarlardan biridir.

Bu nedenlerden dolayı bu çalışmada yazarın “Korkak ve Canavar” adlı eseri örneklem olarak seçilmiş, bu eserden hareketle dijital öğrenme araçlarıyla etkinlikler oluşturulmuştur.

Barış Müstecaplıoğlu’nun Korkak ve Canavar isimli fantastik romanında betimlemelerin daha iyi kavranmasında ve fantastik varlık ile ortamların tasarlanmasında yapay zekâdan yararlanılmıştır. Kapak tasarımının yanı sıra video formatında fantastik içerik üretme ve sesli kitap oluşturma gibi etkinlikler, dijital olanaklardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca dijital araçlarla çengel bulmaca da hazırlanmıştır.

Literatürde yapay zekâdan yararlanmanın, teknolojiyi dil ve edebiyat öğretiminde kullanmanın öneminden ve gerekliliğinden bahseden epey çalışma olmasına rağmen bu çalışmaların uygulamaya dönüşmüş haline çok fazla rastlanmamaktadır. Bu çalışmanın amacı “Korkak ve Canavar” adlı eserden hareketle fantastik yazın öğretiminde kullanılabilecek materyal oluşturmaktır.

2. FANTASTİK UNSURLARI DİJİTALDE BETİMLEME

Barış Müstecaplıoğlu’nun yazdığı Perg Efsaneleri serisi Korkak ve Canavar, Merderan’ın Sırrı, Bataklık Ülke ile Tanrıların Alfabesi adlı dört kitaptan oluşan bir seridir. Korkak ve Canavar, serinin ilk kitabı olması nedeniyle tercih edilmiştir. Roman, Yüzüklerin Efendisi’ndeki gibi belirli bir amaç için yolculuğa çıkan genç kahramanların maceralarını anlatmaktadır. Leofold’un dönüşümü, öteki dünyadaki varlıklar, fantastik varlıklar, semboller betimlemelerin detaylı verilmesi nedeniyle görselleştirmeye uygundur.

Korkak ve Canavar kitabında yer alan varlık ve mekanlara ait betimlemelerin görselleştirilmesinde adobe fly yapay zekâ uygulamasından yararlanılmıştır. Yapay zekâ; düşünme, anlama ile faaliyete geçirilen bilgi işleme çalışmaları olarak tanımlanmaktadır. Yapay zekâ, insan zekâsı gerektiren

çeşitli görevleri yerine getirmek için akıllı makineler ve bilgisayar programları oluşturan bir bilim ve teknolojidir (Çayır, 2023).

Yapay zeka ile geliştirilen bu uygulama ile öğrencinin kitaptaki karakterleri verilen betimlemelerden yola çıkarak uygun görselle eşleştirmesi, Gerdal'a en yakın olan görseli seçmesi ve Leofold'un yolculuğu boyunca gittiği yerleri Perg haritasında işaretlemesi istenmektedir. Aşağıdaki görselde verilen karekod ile uygulamaya ulaşılabilir.

Uygulama 1

Öğrencinin özgün bir ürün ortaya koyduğu öğrenim süreçlerinde öğrenci için aktif katılım mümkün hale gelmektedir. Her yönüyle kendisinin oluşturduğu fantastik varlık ya da nesneler aracılığıyla fantastik türe ait özelliklerin öğrenci tarafından öğrenilmesi kolaylaşmaktadır. Aynı zamanda öğrencide merak unsuru da uyandırılmaktadır.

Aşağıdaki kartlar ve uygulama ile öğrencinin fantastik karakterleri ve nesneleri betimlemesi istenmiştir. Ben kimim ile öğrencinin kendini bir kahraman olarak düşünmesi, hayalinde oluşturduğu bu kahramanın neler yapabileceğini, fiziksel ve karakteristik özelliklerini tanımlaması istenmiştir.

Ben neyim çalışması ile öğrencinin bir nesneyi isimlendirmesi, onun gücünü betimlemesi, nesnenin görünüşünü canlandırması ve nerede bulunabileceğini belirlemesi istenmiştir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİNDE İLERİ ARAŞTIRMALAR

Yol göstermesi açısından örnekler verilmiştir. İkinci görselleri öğrencinin oluşturması beklenmektedir. Bu uygulamaların öğrencinin hayal gücünü ve yaratıcılığını geliştirmesi beklenmektedir. Öğrenci kişi ve nesne betimlemelerinde dili de daha etkili şekilde kullanacaktır.

Uygulama 2

BEN KİMİM?

İSİM: FORTUNA
LAKAP: YAŞAM TANRISI

GÜCÜ:
DOKUNDUĞU HER ŞEYE
YENİDEN YAŞAM VERİR.

FİZİKSEL ÖZELLİĞİ:
YEŞİL UZUN SAÇLI
MAYI GÖZLÜ
UZUN BOTLU
ZATIF
MAYI ELBİSELİ

KARAKTERİSTİK
ÖZELLİĞİ:
DUYGUSAL
İYİMSER

YAŞADIĞI YER:
AĞAÇ KAVUĞU

BEN KİMİM?

İSİM:
LAKAP:

GÜCÜ:

FİZİKSEL ÖZELLİKLER:

KARAKTERİSTİK
ÖZELLİKLERİ:

YAŞADIĞI YER:

Görselleştirmek için okut !

BEN NEYİM?

İSİM: LİLANDA
LAKAP: HER ŞEYİ DUYAN

GÜCÜ:
KİMYETİ YAKAR KİŞİ
KİŞİLERE
DOKUNDUĞUNDA
ARAKINDAN GEZEN
KİŞİLERİ DUYUYORLAR
DUTAR.

FİZİKSEL ÖZELLİĞİ:
OPAL
LILA RENKİNDE
ÇEVREDE ATILAN
SÖZLERİLE EĞİLİR

BULUNDUĞU YER:
KAP KAP DUYUYOR
KİŞİ TÜPAKININ ALTIN

BEN NEYİM?

İSİM:
LAKAP:

GÜCÜ:

FİZİKSEL ÖZELLİĞİ:

BULUNDUĞU YER:

Görselleştirmek için okut !

Öğrenme ortamında dijitalin sunduğu çeşitlilikle öğrencinin derse ve türe ait ilgisinin artması beklenmektedir. Bu durum yeni yaratımların önünün açılmasını sağlayacaktır. Yapılabilecek etkinliklerden biri de kitap kapağının ya da görsellerinin öğrenci tarafından yeniden tasarlanması şeklindedir. Aşağıda kitabın orijinal kapağının verildiği ilk görselden hareketle kitap kapağı yeniden tasarlanmıştır.

Uygulama 3

3. KONUŞMA VE DİNLEME BECERİLERİNİN DİJİTALDE KULLANIMI

Romanın belli bölümlerinin değerlendirildiği podcastler ya da bölümlere ait sesli kitap oluşturma çalışmaları (Uygulama 4), konuşma ve dinleme becerilerinin gelişimine katkı sağlayabilecek niteliktedir. Bununla birlikte öğrencilerin kendilerinin oluşturduğu fantastik unsurlara ait canlandırmaların yapılabilmesi yine yapay zekâ araçlarıyla mümkündür. Ourstory ve Voki gibi dijital araçlarla öğrenciler, kendi avaturlarını oluşturup konuşturabilmektedirler (Uygulama 5). Bu durum fantastik edebiyat türüne ait özelliklerin öğrenilmesinin yanı sıra öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesine, ifade becerilerinin güçlenmesine ve kendi yaratımlarını oluşturmaları sayesinde öz güvenlerinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Uygulama 4

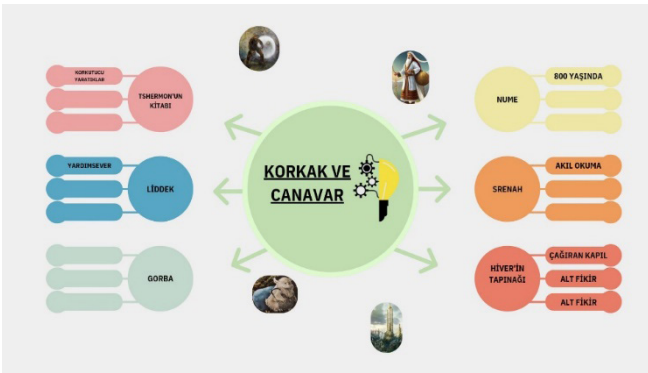
Uygulama 5

4. DİJİTAL ORTAMDA YAPILABİLECEK DİĞER ETKİNLİKLER

Öğrenme sürecinde veya ödevlendirmede kullanılmak üzere planlanan etkinliklerde zihin haritası (Uygulama 6) ya da çengel bulmaca (Uygulama 7) da kullanılabilir. Her iki etkinlik de kavram ve varlıkların yeniden ele alınmasını sağlayarak türün öğreniminde kullanılan materyallerde çeşitlilik yaratmaktadır.

Uygulama 6

Uygulama 7

Korkak ve Canavar

Across

2. Goril benzeri yaratık
5. Leofold'un atı
7. Leofold'un yaşadığı ülke
9. Geryan'ın ilaç ve zehir taşıdığı nesne
10. Göklerin kralı olarak adlandırılan devasa kuş
12. Savaş tanrısı
13. Masumiyet tanrısı

Down

1. kedisi Kendini soyutlayarak görünmez olan boynuzlu hayvan
3. Leofold'un en yakın dostu
4. Sadece kötülere zarar veren kılıç
6. Yardımsever ve saf olan küçük yaratık
8. Geryan'ın mesleği
11. Leofold'u esir eden ve canavara dönüştüren yaratık

Fantastik edebiyat türünün öğretimi farklı alanların desteği ile zenginleştirilebilmektedir. Uygulama 8 ve Uygulama 9 ile öğrencilerin hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını, fantastik bir yemeğin yapılmasıyla ortaya çıkarmaları beklenmektedir.

Uygulama 8

FANTASTİK YEMEK YARIŞMASI

Enfes tariflerinle sen de bize katıl !

**Yemeğine fantastik bir isim bul
Malzemeleriyle birlikte tarifini açıkla
Gücünü yazarak bir tarif kartı haline getir**

**Puanlamada yemeğin ismi, gücü ve lezzetinin
yanı sıra hazırladığın tanıtım afişi de
etkili olacaktır. Afiş örneğine kodu okutarak ulaşabilirsin.**

Birincinin ödülü: Harry Potter Yemek Kitabı

Tarih: 18 Mayıs 2024
Saat: 17.30
Yer: Konferans Salonu

Uygulama 9

Geryan'ın SİHİRLİ TOPLARI

Tarif

1. Patateslerimizi çatal batırdığımızda yumuşak olacak şekilde haşlayalım. Haşlanan patatesleri rende veya çatalla erip kaşar peyniri, tuz, karabiber, muskat ve tereyağını yedirip soğumaya bırakalım.
2. Bu sırada havuç, lahanana ve maydanozları rendeleme ve doğrama işlemlerini halledelim ve hepsini ayrı ayrı kaselere koyalım.
3. Soğuyan patatesten küçük parçalar alıp yuvarlayalım ve istediğimiz sebze ile üzerini kaplayalım.
4. Alüminyum folyo serip süslediğimiz servis tabağına sıra sıra dizip afiyetle yiyelim.

Malzemeler

- 4 orta boy patates
- 150 gr kaşar peyniri (rendelenmiş)
- 2 çorba kaşığı tereyağı
- 1 çay kaşığı muskat (rendelenmiş)
- Tuz
- Karabiber
- Mor lahanana (rendelenmiş)
- Havuç (Rendelenmiş)
- Maydanoz (İnce kıyılmış)

Gücü

Toplardan bir tane yiyen kişi 3 gün boyunca acıkmaz ve kendini dinç hisseder!

gereken süre
30 dk

5. SONUÇ

Dijital çağa geçiş edebiyat dünyasında da önemli bir dönüşüme yol açmıştır. Teknolojinin ilerlemesi, okuma ve yazma biçimini değiştirerek daha yenilikçi platformların ve formatların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu durum hem okuyucular hem de yazarlar için heyecan verici ve üretime dönük olasılıklar sunarak daha çeşitli ve kapsayıcı bir edebiyat ortamının önünü açmaktadır.

Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojileri, okuyucuları eserin dünyasına daha fazla çekmekte ve okura gerçeklik algısını tekrar sorgulatmaktadır. Edebiyata yaklaşım biçimini de değiştiren bu oluşum yaratıcılık için de ortam hazırlamaktadır.

Fantastik edebiyat okurun yeniden oluşturma, görselleştirme, hayal dünyasını canlandırma için en etkili alanlardan biridir. Yapay zekânın fantastik edebiyatta kullanımı, bu alanın görselleştirilmesinde etkili olduğu gibi okurun metne daha çok bağlanmasını da sağlamaktadır.

Eğitimde yapay zekâ kullanımı öğrenciler arasında etkileşimi arttırmakta ve e-öğrenme sistemi üzerinde kullanılarak eğitime katkı sağlamaktadır (Körükçüoğlu ve Ata, 2023: 14). Bu çalışmada yapay zekâdan yararlanılarak fantastik edebiyatta kullanılabilecek uygulama çalışmalarına örnekler verilmiştir.

Yapay zekanın eğitim sürecinde uygulanmasının önemine ve gerekliliğine dair pek çok araştırma yapılmıştır. Ancak uygulamayı gösterme açısından öğretmenlere veya velilere yönelik örneklerle çok rastlanmamaktadır. Bu çalışma bu alanda gerçekleştirilebilecek uygulamaları örneklendirme amacıyla yapılmıştır. Uygulamaya yönelik daha fazla çalışmanın yapılması yapay zekânın kullanımını yaygınlaştıracak ve eğitim sürecine materyal olarak katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Çiftçi, S.; Sağlam, A.; Yayla, A. (2021). 21. yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 718-734.

Hamarat, E. (2019). 21. yüzyıl becerileri odağında Türkiye'nin eğitim politikaları. *Bilirkişi Raporu / Uzmanlık Raporu*, <https://avesis.gazi.edu.tr/yayin/0394f43b-e65b-46e1-8a19-dbd80b288879/21-yuzyil-becerileri-odaginda-turkiyenin-egitim-politikalari>.

Körükçüoğlu A.; Ata, R. (2023). Eğitimde yapay zeka uygulamaları, güncel yönelimler ve meseleler. M. Ramazanoğlu ve B. Ayaz (Ed.), *Geleceğin Eğitimi: Yapay Zeka ve Dijital Öğrenme*, Ankara: BİDGE Yayınları.

Müstecaplıoğlu, B. (2023). *Korkak ve Canavar*. İstanbul: İthaki Yayınları.

Uçak, S. & Erdem, H.H. (2020). Eğitimde yeni bir yön arayışı bağlamında “21. yüzyıl becerileri ve eğitim felsefesi”. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 76-93.

<https://www.adobe.com/tr/products/firefly>.

[CjwKCAiAyJS7BhBiEiwAyS9uNYzOOBhtsZGwFGSb6m4DvNiK4JfzJ3_ZGB8N2xycPLbUmOxMlR2zrRoCJckQA vD_BwE&skwid=AL!3085!3!697425621308!p!!g!!adobe%20firefly&mv=search&mv2=paidsearch&ssid=VPM4K3RR&ef](https://www.adobe.com/tr/products/firefly?ref=CjwKCAiAyJS7BhBiEiwAyS9uNYzOOBhtsZGwFGSb6m4DvNiK4JfzJ3_ZGB8N2xycPLbUmOxMlR2zrRoCJckQA vD_BwE&skwid=AL!3085!3!697425621308!p!!g!!adobe%20firefly&mv=search&mv2=paidsearch&ssid=VPM4K3RR&ef)

[d=CjwKCAiAyJS7BhBiEiwAyS9uNYzOOBhtsZGwFGSb6m4DvNiK4JfzJ3_ZGB8N2xycPLbUmOxMlR2zrRoCJckQA vD_BwE:G:s&skwid=AL!3085!3!697425621308!p!!g!!adobe%20firefly!20396093007!151579317813&gad_source=1](https://www.adobe.com/tr/products/firefly?ref=CjwKCAiAyJS7BhBiEiwAyS9uNYzOOBhtsZGwFGSb6m4DvNiK4JfzJ3_ZGB8N2xycPLbUmOxMlR2zrRoCJckQA vD_BwE:G:s&skwid=AL!3085!3!697425621308!p!!g!!adobe%20firefly!20396093007!151579317813&gad_source=1) 05.12.2024 tarihinde erişim sağlandı.

<https://www.canva.com/> 05.12.2024 tarihinde erişim sağlandı.

<https://crosswordlabs.com/view/bulmaca> 05.12.2024 tarihinde erişim sağlandı.

<https://ourstory.ai/> 05.12.2024 tarihinde erişim sağlandı.

<https://l-www.voki.com/> 05.12.2024 tarihinde erişim sağlandı.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİNDE İLERİ
ARAŞTIRMALAR

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com